

VYVLASTNĚNÍ A NUCENÉ OMEZENÍ VLASTNICKÉHO PRÁVA BĚHEM KRIZOVÝCH SITUACÍ V ČESKÉ REPUBLICE

RADIM VIČAR

Fakulta ekonomiky a managementu, Univerzita obrany, Česká republika

Abstract in original language:

Tento článek se zabývá omezeními vlastnictví a institutem vyvlastnění za trvání vojenských a nevojenských krizových situací. Zaměřuje se především na zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, který upravuje práva, povinnosti a nucená omezení vlastnických práv fyzických a právnických osob, stejně tak vyvlastnění ve zkráceném řízení za trvání krizových situací, které souvisejí s obranou České republiky.

Key words in original language:

Vyvlastnění; vlastnictví; omezení vlastnických práv; vojenské krizové situace; nevojenské krizové situace.

Abstract:

This contribution deals with forced restrictions on ownership and expropriation during military and non-military crisis situations in the Czech Republic. It focuses particularly on the Act No. 222/1999 Coll., on defence of the Czech Republic, that specially regulates rights, duties, forced restrictions on property rights of natural and legal persons, as well as accelerated expropriation procedure during the crisis situation related to the defence of the Czech Republic.

Key words:

Expropriation; ownership; restrictions on property rights; military crisis situations; non-military crisis situations.

ÚVOD

Současná společnost je na začátku 21. století ohrožována četnými hrozbami. Hrozbu je přitom možné vnímat jako přírodní jevy, havárie nebo zamýšlené činy jedinců, skupin jedinců či státu, které mohou způsobit různě velké škody na životech a zdraví lidí, jejich majetku, životním prostředí. Lidská společnost se snaží vzniku krizových situací zabránit, případně minimalizovat jejich následky na přijatelnou míru. V závislosti na stupni svého vývoje buduje různě účinné obranné a ochranné mechanismy. Jedním z takto vytvořených mechanismů je i krizové řízení, které je v podmínkách bezpečnostní politiky České republiky chápáno jako komplex opatření a úkolů, které při vzniku krizové situace plní orgány veřejné správy ve spolupráci s dalšími organizacemi. Jedná se zejména o činnosti směřující k udržení funkčnosti veřejné správy, udržení fyzického a duševního zdraví obyvatelstva, zajištění dostupnosti životně důležitého zboží a služeb, uchování soukromého a veřejného majetku, organizaci záchranných, likvidačních a obnovovacích prací na postiženém území a humanitární pomoci postiženému území.

Postavení fyzické osoby je v systému krizového řízení chápáno ve dvou rovinách. Fyzické osoby jsou předmětem ochrany, ale současně je na ně kladena povinnost účastnit se na zmírňování následků krizových situací. V této souvislosti jsou jim stanovovány povinnosti a

omezována základní práva a svobody, protože potřebné efektivitu krizových opatření lze leckdy dosáhnout jen na úkor dočasného zásahu do základních práv a svobod. Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) stanovuje podmínky, za kterých může státní moc základní práva a svobody omezit. Základním pravidlem pro omezení základních práv a svobod je tzv. výhrada zákona.¹ Zvláštní zákony takový zásah umožňují v nezbytně nutném rozsahu a za stanovených podmínek. Tato konstrukce vychází z předpokladu, že je preferován zájem na ochraně života, zdraví a majetku před zájmem nepřipustit ani dočasné omezení některých základních práv a svobod garantovaných Listinou, např. vlastnického práva.

1. VLASTNICKÉ PRÁVO A MOŽNOSTI JEHO OMEZENÍ PODLE ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU

Platná právní úprava rozlišuje především dva druhy zásahů do vlastnického práva - nucené omezení vlastnického práva a vyvlastnění. Nuceným omezením vlastnických práv dochází „pouze“ k zúžení některé ze složek vlastnického práva. Vyvlastnění (expropriace) pak představuje závažnější zásah do vlastnického práva - nucený přechod vlastnického práva na základě správního aktu. Právní úprava vyvlastnění prošla výraznými změnami. Výsledkem právní úpravy na poli vyvlastnění je zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), který do české právní úpravy přinesl novou konstrukci, kdy právnímu institutu vyvlastnění je věnován samostatný zákon. Nejedná se ovšem o úpravu komplexní, která by umožnila při realizaci vyvlastnění použít pouze jeden zákon a dát jistotu, že již v dalších zákonech není potřeba zkoumat a hledat podmínky pro vyvlastnění a jeho právní úpravu. V souvislosti s touto skutečností je třeba si klást otázku – podle jakého jiného zákona, než zákona o vyvlastnění, se vyvlastňuje a který jiný zákon než zákon o vyvlastnění stanoví podmínky vyvlastnění?

K tomu, aby byl institut vyvlastnění a nuceného omezení vlastnických práv správně pochopen, je třeba uvést základní pojmy, které se k němu vztahují. Na prvním místě je vhodné se zabývat pojmy „vlastnické právo a vlastnictví“, protože vyvlastněním se zasahuje do tohoto jednoho z nejdůležitějších věcných práv. Pojmové vymezení vlastnictví a vlastnického práva je velmi obtížné a nejednotné, patří k těm, které jsou sice intuitivně jasné, vědecky však těžko definovatelné. Většinou je ovšem rozlišování pojmů „vlastnictví“ a „právo vlastnické“ jen věcí stylistiky (zejména z důvodu snazšího vyjadřování) a někdy i nedůslednosti zákonné dikce. Proto se podle stylistické potřeby obou výrazů používá ve stejném smyslu.²

Vlastnické právo je realizací jednoho ze základních lidských práv garantovaných Listinou. Ta v čl. 11 odst. 1 zakotvuje, že „každý má právo vlastnit majetek“. Tento článek Listiny neprohlašuje za základní právo vlastnictví samo, ale právo být vlastníkem, tj. právo nabývat vlastnictví. Týmž článek stanovuje rovnost vlastníků, která je v současném politickém a právním systému samozřejmá a vyplývá z rovnosti občanské, byla Listinou i zásadní novelou občanského zákoníku (dále jen „OZ“) z roku 1991 výslovně vyhlášena jako odezva na právní

¹ Viz článek 4 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 2 Listiny

² Podrobně se vzájemným vymezením vlastnictví a vlastnického práva a jejich místem v občanském právu hmotném zabývá KNAPPOVÁ, Marta et al. Občanské právo hmotné. I. 3. Aktual. a doplněné vyd. Praha : Aspi, 2002. 472 s. ISBN 80-86395-28-6.

stav před rokem 1990, který striktně rozeznával různé druhy a formy vlastnictví.³ V současné společnosti tak až na výjimky⁴ mají všichni stejnou možnost nabývat vlastnictví a vlastnické právo kohokoli požívá stejnou právní ochranu.

Od římských časů bylo nejobvyklejší chápání vlastnického práva jako souboru dílčích práv - oprávnění věc držet (*ius possidendi*), věc užívat (*ius utendi*), požívat, tj. brát z ní plody a jiné užítky (*ius fruendi*) a zejména nakládat s ní (*ius disponendi*), jehož nejvýznamnější složkou je oprávnění věc úplatně či bezúplatně zcizit (*ius alienandi*) a tak ji převést (transferovat) na jinou osobu. Tímto způsobem legálně definuje vlastnické právo i OZ v § 123, kde se praví, že „vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užítky a nakládat s ním“. Jednotlivá vlastníková práva uvedená v § 123 OZ jsou různorodá a jejich výčet není úplný.

Specifičnost vlastnického práva bývá spatřována v trvalosti (persistenci) vlastnického práva, tj. vlastnické právo zaniká jen tehdy, nastal-li nějaký právní důvod zániku vlastnictví. Dalším specifikem je jeho elasticita. Elasticita vlastnického práva souvisí s omezeními vlastnického práva. Odpadnou-li existující omezení jednotlivých oprávnění vlastníka, tato oprávnění se vlastníkovi věci opět v původní šíři obnoví, aniž by k tomu bylo třeba z jeho strany nějakého zvláštního nabývacího aktu. Vlastnické právo může být omezeno se souhlasem vlastníka (např. zřízením věcného břemena smlouvou), jinak jen na základě zákona, a to především ve veřejném zájmu. Omezení vlastnického práva, která platí za určitých podmínek pro všechny vlastníky, vyplývají přímo z pojmu vlastnického práva, stanoví je přímo právní předpisy. Jsou určitými vnitřními omezeními a jsou označovány jako tzv. pojmová omezení. Omezení vlastnického práva, která jsou spojena s určitými konkrétními vztahy, mají původ vně vlastnického vztahu a vyplývají převážně ze střetu konkrétního vlastnického práva s jinými právními vztahy. Tato omezení jsou tzv. skutečná omezení.

V § 128 OZ jsou obsažena základní východiska pro omezení vlastnického práva při použití věci bez souhlasu vlastníka a pro vyvlastnění. Omezením vlastnického práva je povinnost vlastníka strpět, za určitých podmínek, použití jeho věci, aniž by byl nezbytný jeho souhlas. Podmínky jsou stanoveny poměrně přísně - stav nouze (např. živelní pohroma) nebo naléhavý veřejný zájem (např. hrubé porušení veřejného pořádku), na dobu nezbytnou, v nezbytné míře, za náhradu, nelze-li účelu dosáhnout jinak, konkretizace je pak obsažena ve speciálních předpisech. Základní principy vyvlastnění obsahuje Listina (čl. 11 odst. 4), obdobnou formulaci užívá OZ a konkretizaci provádějí předpisy veřejnoprávní povahy (např. zákon o vyvlastnění). Vyvlastnit lze výlučně ve veřejném zájmu a ke stanoveným účelům, a jen tehdy, není-li možno cíle vyvlastnění dosáhnout dohodou nebo jiným způsobem. Vyvlastnění může být provedeno jen v nezbytném rozsahu a za náhradu. Vlastnické právo k pozemkům a stavbám přechází vyvlastněním na navrhovatele.

³ Tyto druhy a formy vlastnictví byly ve vzájemném hierarchickém vztahu, na jehož vrcholu bylo v souladu s tehdejšími převládajícími etastickým pojetím celého společenského života kolektivistické státní socialistické vlastnictví, jemuž také právo poskytovalo nejintenzivnější ochranu.

⁴ Touto výjimkou je např. čl. 11 odst. 2 Listiny a § 125 odst. 2 OZ, podle kterých jsou některé věci (majetek nezbytný k zabezpečení potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu) vyhrazeny státu či určeným osobám (např. občanů ČR); proto je nerostné bohatství podle zvláštní právní úpravy ve vlastnictví České republiky, a nikoli ve vlastnictví vlastníka pozemku (srov. § 5 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, ve znění pozdějších předpisů, tzv. horní zákon).

K nucenému omezení vlastnického práva a vyvlastnění bude docházet i za trvání tzv. krizových stavů, které se vyhláší pro řešení krizových situací. Právě těmto případům zásahů do vlastnictví v rámci přijímaných krizových opatření bude věnována další pozornost.

2. NĚKOLIK POZNÁMEK K PRÁVNÍ ÚPRAVĚ KRIZOVÝCH STAVŮ V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

Příčina krizové situace spočívá v objektivní skutečnosti nezávislé na právu (živelní pohroma, ekologická katastrofa, průmyslové havárie velkého rozsahu, zhroucení zásobování nezbytnými produkty nebo ztráta jejich zdrojů, zhroucení chodu hospodářství, masové narušení státních hranic migrujícími cizinci, ale i vojenská ohrožení, která přímo souvisí s obranou státu). Právo jen tyto objektivní skutečnosti určitým způsobem definuje, deklaruje existenci objektivní skutečnosti, která již fakticky nastala nebo přímo hrozí, reaguje na ní pomocí specifických (mimořádných, lépe krizových) prostředků právního, hospodářského, technického, finančního nebo jiného charakteru a ve svém souhrnu vytváří systém opatření typických pro krizové situace.

Krizové stavy se vyhláší v případě krizových situací, které ohrožují životy a zdraví obyvatelstva, majetkové hodnoty, životní prostředí, vnitřní pořádek a bezpečnost nebo je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy České republiky nebo je-li potřeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně. Nejedná se již jen o mimořádné události⁵, které lze odstranit běžnou činností složek integrovaného záchranného systému, ale o krizové situace, které žádají krizová opatření. Aby se tato krizová opatření mohla užít, je nezbytné vyhlásit podle charakteru krizové situace některý z krizových stavů.

V případě, že se jedná o krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany našeho státu před vnějším napadením, lze vyhlásit některý z nevojenských (civilních) krizových stavů (stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu). Jedná-li se naopak o krizové situace, které souvisejí se zajišťováním obrany před vnějším nepřítelem, lze vyhlásit některý z vojenských krizových stavů (stav ohrožení státu, válečný stav). Kategorie krizového stavu je závislá: na době trvání a intenzitě dopadů krizové situace, na velikosti oblasti, kterou zasáhla, na množství lidí zasažených jejími dopady.

Právní úprava krizových stavů se rozpadá do více předpisů různé právní síly. Neexistuje jeden speciální zákon, který by komplexně tuto problematiku ošetřil. Při vymezení problematiky právní úpravy krizových stavů lze použít především Ústavu České republiky, ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky a zákon 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon).

3. OMEZENÍ VLASTNICKÉHO PRÁVA JAKO KRIZOVÁ OPATŘENÍ ZA KRIZOVÝCH STAVŮ

Krizové stavy se vyhláší především proto, aby mohla být přijata výjimečná krizová opatření, která spočívají mimo jiné v ukládání povinností fyzickým a právníkům osobám,

⁵ Ve smyslu zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, v platném znění.

příčemž nařizováním těchto povinností dochází k zásahu do základních práv a svobod garantovaných Listinou.

Fyzické osoby, podnikající fyzické osoby a právnické osoby a jsou tak povinny podle krizového zákona poskytnout věcné prostředky potřebné k řešení nevojenské krizové situace na výzvu oprávněného orgánu krizového řízení, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Povinnost poskytnout věcný prostředek⁶ při krizových stavech ukládá právníkům osobám, podnikajícím fyzickým osobám a fyzickým osobám hejtman. Při nebezpečí z prodlení je oprávněn tuto povinnost uložit také starosta, který o uložení povinnosti následně informuje hejtmana. Hejtman nebo starosta, který uložil povinnost poskytnout věcný prostředek, zabezpečí jeho vrácení tomu, jenž věcný prostředek poskytl, a současně mu vydá potvrzení o využití tohoto prostředku. Na rozhodování a ukládání povinnosti poskytnout věcné prostředky za nouzového stavu a stavu ohrožení státu se podle § 38 krizového zákona nevztahuje správní řád.

Za trvání vojenských krizových stavů lze nařídít povinnost poskytnout věcné prostředky podle zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Nepostačují-li věcné prostředky státu, může obecní úřad obce s rozšířenou působností uložit povinnost, aby právnická nebo fyzická osoba, která má prostředky potřebné k zajišťování obrany státu, poskytla. Movité a nemovité věci a služby se stávají věcnými prostředky rozhodnutím obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Obecním úřadem obce s rozšířenou působností příslušným pro vydání rozhodnutí o nemovitém věcném prostředku je obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu se nemovitost nachází (tedy kritérium *forum loci*). Naproti tomu o movitém věcném prostředku rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má vlastník movité věci místo trvalého pobytu nebo právnická osoba sídlo (kritérium *forum domicili*). Konečně u požadované služby je založena místní příslušnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má fyzická osoba trvalý pobyt nebo právnická osoba sídlo (také kritérium *forum domicili*). O povinnosti poskytnout věcné prostředky ve prospěch zajišťování obrany státu rozhoduje příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností tzv. dodávacím příkazem. Na rozhodování o určení věcných prostředků se podle § 14 odst. 4 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky nevztahuje správní řád. Proti rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností o určení věcného prostředku není přípustné odvolání.

Krizový zákon a zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky tak upravují možnosti omezení vlastnického a užívacího práva k tzv. věcným prostředkům, přičemž upravují i poskytování náhrad za tato omezení, náhrady případné škody, či sankce za porušení těchto povinností. Za trvání krizových stavů se lze setkat s rozličnými specifiky u správních procesů - zjednodušené a zrychlené postupy správních orgánů při stanovování povinností, vyloučení aplikace správního řádu na tyto postupy nebo stanovování zvláštních povinností, které lze využít pouze při vyhlášení patřičného krizového stavu.

⁶ Krizový zákon jimi rozumí movité a nemovité věci ve vlastnictví státu, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob nebo jimi poskytované služby, které lze využít při řešení krizových situací, viz zákonná definice věcných prostředků v § 2 písm. e) krizového zákona.

4. NĚKOLIK POZNÁMEK K INSTITUTU VYVLASTNĚNÍ A VYVLASTNĚNÍ VE ZKRÁCENÉM ŘÍZENÍ

Vyvlastnění je krajním zásahem do vlastnictví a právní řád pro ně stanoví přísné podmínky. Vyvlastnění může být provedeno v souvislosti s ustanovením § 128 odst. 2 OZ, vycházejícího z Listiny, který umožňuje ve veřejném zájmu věc vyvlastnit nebo vlastnické právo omezit, nelze-li dosáhnout účelu jinak, a to jen na základě zákona, jen pro tento účel a za náhradu. Důsledkem vyvlastnění je většinou skutečnost, že vlastník, kterému je vyvlastňováno, ztrácí úplnou moc nad věcí.

Dalšími prameny, z kterých úprava vyvlastnění vychází, je zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a jeho § 170 odst. 1, kde je stanoveno, že: „Práva k pozemkům a stavbám, potřebná pro uskutečnění staveb nebo jiných veřejně prospěšných opatření podle tohoto zákona, lze odejmout nebo omezit, jsou-li vymezeny ve vydané územně plánovací dokumentaci a jde-li o veřejně prospěšnou stavbu dopravní a technické infrastruktury, včetně plochy nezbytné k zajištění její výstavby a řádného užívání pro stanovený účel, veřejně prospěšné opatření, a to snižování ohrožení v území povodněmi a jinými přírodními katastrofami, zvyšování retenčních schopností území, založení prvků územního systému ekologické stability a ochranu archeologického dědictví, stavby a opatření k zajišťování obrany a bezpečnosti státu, asanaci (ozdravení) území.“ Významným ustanovením k vyvlastnění je i ustanovení § 170 odst. 2 stavebního zákona, které stanoví, že právo k pozemku lze odejmout nebo omezit též k vytvoření podmínek pro nezbytný přístup, řádné užívání stavby nebo příjezd k pozemku nebo stavbě.

Stavební zákon není jediným předpisem, který upravuje účely vyvlastnění. Dalšími jsou např. zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, dále zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, a jiné.

Stěžejním právním předpisem pro procesní stránku vyvlastnění je již zmiňovaný zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění). Jedná se o obecný vyvlastňovací předpis. Zákon upravuje odnětí nebo omezení a nabytí vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu, poskytnutí náhrady za tato odnětí či omezení, zrušení vyvlastnění a navrácení práv jejich dosavadnímu nositeli. Obsahuje normy hmotněprávní (podmínky, rozsah a náhrady za vyvlastnění) i procesněprávní (vlastní postup ve vyvlastňovacím řízení). Klíčové otázky, které byly přehodnoceny a upraveny nově oproti předchozí úpravě institutu vyvlastnění v zákoně č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), jsou zejména způsob a výše náhrady za vyvlastnění, vázanost účinků vyvlastnění na poskytnutí náhrady, jakož i specifická procedurální stránka vyvlastňovacího řízení. Změna se dotkla i příslušnosti správních orgánů vést vyvlastňovací řízení. Oproti předchozímu stavu, kdy byly příslušné vést vyvlastňovací řízení stavební úřady, současná právní úprava tento stav redukuje. Řízení o vyvlastnění vedou vyvlastňovací úřady, kterými jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, Magistrát hlavního města Prahy a Magistráty územně členěných statutárních měst, u kterých je zajištěn předpoklad kvalifikovaného rozhodování.⁷

⁷ V podrobnostech viz Důvodová zpráva k návrhu zákonu č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) - Sněmovní tisk č. 1015/0.

Speciální úpravu vyvlastnění obsahuje zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Vyvlastnění podle tohoto zákona nalezne své uplatnění jen výjimečně - za trvání vojenského krizového stavu. Dle § 45 tohoto zákona lze za stavu ohrožení státu a za válečného stavu vyvlastnit věc pro účely zajišťování obrany v tzv. zkráceném vyvlastňovacím řízení, tedy za aplikace zvláštního procedurálního postupu. Návrh na vyvlastnění může podat pouze správní úřad, přičemž předmětem vyvlastnění mohou být nemovitosti i věci movité. Pokud nepodává návrh přímo Ministerstvo obrany České republiky, musí mít navrhovatel potvrzení tohoto ministerstva, že jde o vyvlastnění pro účely obrany státu. Dalšími nezbytnými náležitostmi návrhu na vyvlastnění jsou: označení movité či nemovité věci, která je předmětem vyvlastnění, důvody proč věc nelze získat jinak, okruh účastníků, jichž se vyvlastnění týká.

Řízení se zahajuje, jak již bylo uvedeno výše, na návrh (návrh na vyvlastnění), který se podává obecnímu úřadu s rozšířenou působností.⁸ Místní příslušnost obecního úřadu se řídí místem polohy věci (forum loci), pokud jde o vyvlastnění nemovitosti, nebo místem sídla či bydliště vlastníka věci (forum domicili), jde-li o vyvlastnění věci movité. Případný kompetenční konflikt⁹, by řešilo Ministerstvo vnitra České republiky.

O zahájení řízení vyrozumí obecní úřad bezodkladně účastníky řízení. Účastníci mají k dispozici lhůtu pro vyjádření, jenž nesmí být kratší tří dnů. Ještě před uplynutím této lhůty obecní úřad uskuteční místní šetření, v jehož průběhu se ocení věc, která je předmětem vyvlastnění. K ocenění se použijí cenové předpisy platné v době zahájení řízení. Zákon nepožaduje přítomnost účastníků při místním šetření, nicméně bude vhodná s ohledem na ochranu jejich práv a právem chráněných zájmů.

Samotným účelem vyvlastňovacího řízení je vydání rozhodnutí o vyvlastnění, které je povinen vydat obecní úřad s rozšířenou působností do sedmi dnů od zahájení řízení. Rozhodnutí obsahuje obvyklé náležitosti správního rozhodnutí jako výrok, odůvodnění, rozhodnutí o náhradě a poučení o odvolání.

Proti rozhodnutí, tzv. vyvlastňovacímu výměru, je možné podat odvolání ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení. Odvolání ale nemá odkladný účinek (na rozdíl od obecné úpravy vyvlastnění) a rozhodoval by o něm příslušný krajský úřad. O těchto skutečnostech musí obecní úřad ve vyvlastňovacím výměru účastníka poučit.

Náhradu za vyvlastnění vyplácí Ministerstvo financí České republiky na návrh příslušného obecního úřadu s rozšířenou působností, který jej podá do šesti měsíců od právní moci rozhodnutí o vyvlastnění. Výši náhrady určí obecní úřad již v průběhu vyvlastňovacího řízení a rozhodnutí o náhradě je součástí vyvlastňovacího výměru.

Vlastnické právo přechází vyvlastněním ve zkráceném řízení pouze na stát a to okamžikem právní moci vyvlastňovacího výměru. Pokud je předmětem vyvlastnění nemovitost, podává návrh na zápis do katastru nemovitostí příslušný obecní úřad s rozšířenou působností, přičemž

⁸ Tato pravomoc přešla obecní úřady s rozšířenou působností po zániku okresních úřadů a to na základě zákona 320/2002 Sb. kterým byl též novelizován zákon č. 222/1999, o zajišťování obrany České republiky.

⁹ Pozitivní kompetenční konflikt může vzniknout, pokud vyvlastňovaná nemovitost nachází v obvodu několika obecních úřadů.

příslušný katastrální úřad provede zápis přechodu vlastnického práva záznamem. Na celé vyvlastňovací řízení se užije se shora uvedenými odchylkami správní řád.

ZÁVĚR

Vyvlastnění (expropriace) představuje převod soukromého majetku do veřejného, tj. především státního vlastnictví. Jde v podstatě o opačný postup než je tomu v případě privatizace. Jeho podstatou je nucené odejmutí vlastnického práva ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu a s právními účinky ex nunc. Jeho ústavní základy lze najít v Listině základních práv a svobod, podstatu vyvlastnění pak v občanském zákoníku, účel vyvlastnění nutno hledat především ve stavebním zákoně. Zákon o vyvlastnění pak představuje především právní úpravu samotného vyvlastňovacího řízení. Není ovšem úpravou v tomto směru jedinou, nejedná se o komplexní právní úpravu tohoto správního procesu. Leckdy opomíjenou právní úpravu na tomto poli představuje také zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky se svou speciální právní úpravou vyvlastnění v tzv. zkráceném řízení, která by se použila za trvání vojenských krizových stavů. Jelikož se jedná o specifickou úpravu vyvlastnění, která je aplikovatelná jen za určité krizové situace, je možné hovořit úpravě v zákoně o zajišťování obrany jako o úpravě speciální (ad hoc) a o úpravě v zákoně o vyvlastnění jako o obecné (kombinované).

Literature:

- DAVID, Roman. Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod : Úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů. 2. rozš. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1997. 239 s. ISBN 80-7182-007-5.
- KNAPPOVÁ, Marta et al. Občanské právo hmotné. I. 3. Aktual. a doplněné vyd. Praha : Aspi, 2002. 472 s. ISBN 80-86395-28-6.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) - Sněmovní tisk č. 1015/0. [online]. 2006, 23. 4. 2009 [cit. 2009-04-23]. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1015&CT1=0>.
- Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, v platném znění.
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, v platném znění.
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění.
- Zákon č.184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), v platném znění.

*Dávid R., Neckář J., Sehnálek D., (Editors). COFOLA 2009: the Conference Proceedings, 1. edition.
Brno : Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4821-8*

Reviewer:

Stanislav Sedláček

Contact – email:

Radim.Vicar@unob.cz